

Osa II

Uudistuvat perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016
Arvopohja	Arvoperusta
Kasvatuspäämäärät	Laaja-alainen osaaminen
Lapselle ominainen tapa toimia	Oppimiskäsitys ja monipuoliset työtavat
Toimintakulttuuri	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet
Kasvatuskumppanuus	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö
Varhaiskasvatusympäristö	Oppimisympäristö
Orientaatiot	Oppimisen alueet
Kielellinen tietoisuus	Kielitietoisuus
Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa	Kehityksen ja oppimisen tuki
Monikulttuurisuus	Kulttuurinen moninaisuus
Moniammatillinen yhteistyö ja verkostoyhteistyö	Monialainen yhteistyö

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Ajattelu
ja oppiminen

Kulttuurinen osaaminen,
vuorovaikutus ja ilmaisu

Itsestä
huolehtiminen
ja arjen taidot

Monilukutaito ja
tieto- ja viestintätekologinen
osaaminen

Osallistuminen
ja vaikuttaminen

Kasvatus, opetus ja hoito

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta

Opettelen
Koen
Toimin
Osallistun

Leikin
Liikun
Tutkin
Ilmaisen

Lasten kasvuympäristöt

LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET
JA TARPEET

Kielten rikas
maailma

Ilmaisun
monet
muodot

Minä ja
meidän
yhteisömme

Tutkin ja
toimin
ympäristössäni

Kasvan,
liikun
ja kehityn

OPPIMISEN ALUEET

Toimintakulttuuri

Oppimisympäristöt

Työtavat

Yhteistyö

Pedagoginen dokumentointi

Arviointi ja kehittäminen

ARVOPERUSTA OPPIMISKÄSITYS

Varhaiskasvatuksen arvoperusta 1/3

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat

- lapsen edun ensisijaisuus
- lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun
- lapsen mielipiteen huomioon ottaminen
- yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus
- lapsen syrjintäkielto

Varhaiskasvatuksen arvoperusta 2/3

- **Lapsuuden ainutlaatuisuus** → Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää.
- **Ihmisenä kasvaminen** → Ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein, kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.
- **Lapsen oikeudet** → Mm. oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan, oikeus hyvään opetukseen ja kannustavaan palautteeseen.

Varhaiskasvatuksen arvoperusta 3/3

- **Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus** → Demokraattiset arvot, mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja, moninaisuuden arvostaminen.
- **Perheiden monimuotoisuus** → Avoin ja ammatillinen suhtautuminen edellytyksenä hyvälle kasvatusyhteistyölle.
- **Terveellinen ja kestävä elämäntapa** → Sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus. Perusta ekososiaaliselle sivistykselle.

Paikalliset painotukset tai lisäykset? Yhteinen käsitys arvoperustasta ja sen näkymisestä arjen työssä?

Oppimiskäsitys

- ◆ Lapsi on aktiivinen toimija ja lapset oppivat vuorovaikutuksessa
- ◆ Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla - tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu
- ◆ Lasten tulee saada onnistumisen kokemuksia ja kokea iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana

Toimintakulttuurin uudistaminen

Yhteisen toiminta-ajatuksen ja
toiminnan tavoitteiden näkyminen käytännöissä

Toimintakulttuuri rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

Tavoitteena on luoda inklusiivinen toimintakulttuuri, joka edistää yhdenvertaisuutta, oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa.

Periaatteiden toteuttaminen edellyttää aina paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioonottamista.

Mitä toimintakulttuurin muutos edellyttää?

1. Yhteistyö
2. Tietoisuus – tunnistetaan tarve
3. Muutosmyönteisyys tai -vastarinta
4. Aloitekyky
5. Uusia tapoja toimia
6. Sitoutuminen vs. sitouttaminen
7. Prosessiosaaminen: tavoite, toteutus, arviointi, muutostoimenpiteet
8. Aika ja yhteinen keskustelu

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista

- Lähtökohtana kokonaisuuden tavoitteellinen ja suunnitelmallinen johtaminen, arviointi ja kehittäminen.
- Sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

Toimintakulttuurin kehittäminen 1/2

- Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen.
- Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen.
- Ymmärrys oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksestä sekä niiden arviointi.
- Toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi.

Toimintakulttuurin kehittäminen 2/2

- Luodaan rakenteet säännölliselle keskustelulle, kehittämiselle ja innovoinnille.
- Kehittyminen oppivaksi yhteisöksi
- Päämääränä, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä.
- Johtajan vastuulla: yhteisten työkäytäntöjen tekeminen näkyväksi sekä niiden havainnoiminen ja arvioiminen.
- Lapset ja huoltajat mukaan toimintakulttuurin kehittämiseen ja arviointiin.

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet eri perusteissa

Vasu2017	Esiops 2014	Ops 2014
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	Kaikille yhteinen esiopetus	Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	Oppimisen ja oivalluksen ilo	Hyvinvointi ja turvallinen arki
Osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa	Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana	Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	Hyvinvointi ja turvallinen arki	Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa		Osallisuus ja demokraattinen toiminta
		Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
		Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

OPETUSHALLITUS

VASU2017

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ohjaavat periaatteet

*Johtajuus
henkilöstö
Koko yhteisö*

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

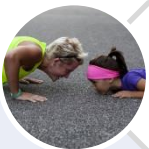
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Toimintakulttuuria ohjaavissa kehittämisen periaatteissa määritellään:

- Miksi kehittämisen periaatetta tarvitaan
- Miten tavoitteita voidaan varhaiskasvatuksessa toteuttaa

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Miksi?

- Opitaan sekä yhdessä että toisilta.
- Yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille, tunteille, ajatusten jakamiselle ja uudenlaisten toimintatapojen kokeilulle.

Miten?

- Uskalletaan haastaa itseä sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksia.
- Arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä.
- Jaetaan ajatuksia, kokeillaan uusia toimintatapoja ja tehdään yhdessä.
- Rohkaistaan kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN.
- Sallitaan erehtyminen.
- Kannustetaan henkilöstöä itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen → ammatilliseen kehittymiseen.
- Pohditaan ja arvioidaan yhdessä sovittuja tavoitteita, tehtäviä ja omaa työtä → säännöllisyys
- Palautteiden, kehittämistyön, arviointien ja tutkimusten hyödyntäminen.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Miksi?

- Leikki on merkityksellistä niin lapsen hyvinvoinnille kuin oppimiselle.
- Vuorovaikutustaitojen ja vertaissuhteiden tukeminen on tärkeää.
- Mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa.

Miten?

- Annetaan lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille tilaa, aikaa ja leikkirauhaa.
- Leikki saa näkyä ja kuulua.
- Mahdollistetaan leikkiville lapsille ja aikuisille keskittyminen leikkiin.
- Tunnistetaan leikkiä rajoittavia tekijöitä.
- Kehitetään leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä.
- Kannustetaan kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, ilmaisuun ja luovuuteen.
- Rohkaistaan lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä.
- Vaalitaan lasten ystävyyssuhteita.
- Puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.
- Tehdään yhteistyötä henkilöstön sekä huoltajien ja lähiympäristön kanssa.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Miksi?

- Myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta yhteisössä tärkeää.
- Ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista.
- Sukupuolesta riippumaton tasa-arvoinen kohtelu jo varhaiskasvatuksessa.

Miten?

- Edistetään tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.
- Arvostetaan aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä.
- Kehitetään tietoisesti osallisuutta sekä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistäviä toimintatapoja ja rakenteita.
- Tiedostetaan asenteiden, vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallien välittyvän lapsille.
- Rohkaistaan lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia.
- Tunnistetaan lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä.
- Tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Miksi?

- Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa.
- Oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen.
- Kulttuurisesti kestävä kehityksen edistäminen → arvostetaan ja hyödynnetään kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä.

Miten?

- Hankitaan tietoa ja ollaan kiinnostuneita
- Vahvistetaan taitoa nähdä ja ymmärtää asioita sekä asettua toisen asemaan.
- Tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla.
- Ymmärretään kielen keskeinen merkitys lasten kehityksessä ja oppimisessa.
- Tehdään monikielisyys näkyväksi.
- Tiedostetaan, että henkilöstö on lapsille kielellisiä malleja.
- Kiinnitetään huomiota omaan kielenkäyttöön.
- Rohkaistaan lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti.
- Annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Miksi?

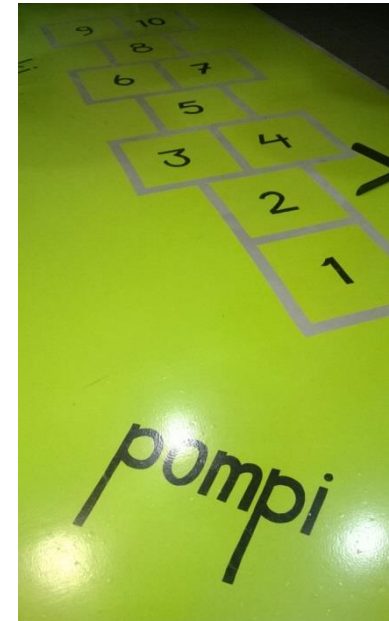
- Lapset omaksuvat varhaiskasvatuksessa terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja.
- Opetellaan kestävä elämäntavan mukaisia periaatteita yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Miten?

- Liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona.
- Edistetään lasten hyvinvointia mm. joustavalla päivän rakenteella.
- Huomioidaan mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä.
- Huolehditaan yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta.
- Tunnistetaan, puututaan ja ehkäistään kiusaamista ja tapaturmia.
- Johdetaan turvallisuutta ja turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.
- Huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

- Lapsilla on vaihtoehtoja
 - ✓ mieluisaan tekemiseen
 - ✓ monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen
 - ✓ leikkeihin ja peleihin rauhalliseen oleiluun
- Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat
- Tieto- ja viestintäteknologia ja digitaalisuus
- Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa

Luonto

Pihat

*Muu rakennettu
ympäristö*

Leikkipuistot

Oppimisympäristö 1/2

- Tilat, paikat, yhteisöt, tarvikkeet, luonto, pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt.
- Mm. fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen, kulttuurinen, emotionaalinen ulottuvuus.
- Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys, muuntuvuus
- Joustavat erikokoiset ryhmät → jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen.

Oppimisympäristö 2/2

- Oppimisympäristöjen avulla edistetään mm.:
 - kielellistä kehitystä
 - kielitietoisuutta
 - yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa
 - osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä
 - kulttuurista moninaisuutta
 - leikkiä, fyysistä aktiivisuutta, tutkimista sekä taiteellista ilmaisua ja kokemista, luontoelämyksiä.
- Turvallinen ilmapiiri edesauttaa oppimista → Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat.
- Tieto- ja viestintäteknologia ja digitaalisuus.
- Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa.

Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

- Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa.
- Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

- tavoitteena yhteinen sitoutuminen

Lähtökohtia:

- vuorovaikutteista ja erityisen tärkeää siirtymävaiheissa
- edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta
- huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset
- lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa
- kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit
- merkitys korostuu lapsen vasua laadittaessa.
- huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa

Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Monialainen yhteistyö – tavoitteena varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen lasten tarpeita vastaavasti

- Varhaiskasvatuslain edellyttämää.
- Yhteistyötä tehdään neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken.
- Laaja terveystarkastus
- Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä.
- Yhteistyö kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien välillä on tärkeää.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatuslaki 2 a §

6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

- Kieleen ja kulttuuriin liittyvät näkökohdat koskevat jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

- Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.
- Varhaiskasvatusta annetaan lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä.
- Kaksi-, vieras- ja monikielisyys.
- Saame, romani, viittomakieli.
- Yhteistyön sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon merkitys.

Kaksikielinen varhaiskasvatus

- Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen.
- Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus
 - Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa.
 - Kotimaisten kielten tavoite jatkaa perusopetuksen loppuun.
- Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus
 - Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä.
- Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus
 - Kielirikasteinen varhaiskasvatus (alle 25 %).
- Kielipesä
 - Mm. saamen ja romanin kielet.

Varhaiskasvatus - lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu

Varhaiskasvatuslaki 2 a §

2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista

6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

- Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon velvoitteet, jotka tulevat perustuslaista ja lasten oikeuksien sopimuksesta sekä muusta lainsäädännöstä, muun muassa yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki
- Tarvitaan riittävästi tietoa, tietoisuutta ja työkaluja saavuttamiseen.

Käsitteistä - Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä

Sukupuolisensitiivisyys - varhaiskasvatuksessa	Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti.
Sukupuolitietoisuus - perusopetuksessa	Tiedostetaan stereotyyppiset sukupuolikäsitykset, jotka ilmenevät asenteissa, käyttäytymisessä sekä siinä, miten oppilas kohdataan yksilönä.

Sukupuolisensitiivinen toimija ymmärtää sukupuoliroolit historiallisina ja ajassa muuttuvina ja muutettavina asioina, sekä tiedostaa stereotyyppisten sukupuolikäsitysten vaikutuksen niin yhteiskunnan rakenne- kuin yksilötasolla.

Varhaiskasvatuksen tasa-arvotyötä ohjaa kolme perusperiaatetta:

- Sukupuoleen liittyvien yleistysten, asenteiden ja oletusten tunnistaminen → herkkyyys tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus jokaisessa lapsessa.
- Kielteisen huomion korvaaminen myönteisellä → nostetaan esille myönteisiä ja tasa-arvoa tukevia käytänteitä, kannustetaan myönteiseen palautteeseen.
- Pienet muutokset rutiineihin ja arkisiin toimintoihin → aikuisen näkökulma vs. lapsen näkökulma.

Sukupuolisensitiivisyys on osa hyvän varhaiskasvattajan ammattitaitoa!

➤ **Tasa-arvotyö on taitolaji**

Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen
perusopetuksessa

http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvoty_o_on_taitolaji.pdf

➤ **Tasa-arvoinen varhaiskasvatus –hankkeen sivusto**

<http://www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/>

➤ **Tasa-arvoisen kasvattajan muistilista**

<http://www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/wp/wp-content/uploads/2014/03/Tasa-arvoisen-kasvattajan-muistilista.pdf>

Varhaiskasvatuksen pedagoginen viitekehys

Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

- Kaikki varhaiskasvatuksen tavoitteet ja toiminta tulee olla pedagogisesti perusteltua
- Edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä miten lasten oppimista ja hyvinvointia parhaalla tavalla tuetaan
- Kasvatus opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Osallistuminen
ja vaikuttaminen

Luonnon osaaminen,
luonnonvarainvaikutus ja ilmaisu

Itsestä
huolehtiminen
ja arjen taidot

Monilukutaito ja
tieto- ja viestintätekologinen
osaaminen

Kasvatus, opetus ja hoito

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta

Opettelen
Koen
Toimin
Osallistun

Leikin
Liikun
Tutkin
Ilmaisen

Lasten kasvuympäristöt

LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET
JA TARPEET

Kielten rikas
maailma

Ilmaisun
monet
muodot

Minä ja
meidän
yhteisömme

Tutkin ja
toimin
ympäristössäni

Kasvan,
liikun
ja kehityn

OPPIMISEN ALUEET

Toimintakulttuuri

Oppimisympäristöt

Työtavat

Yhteistyö

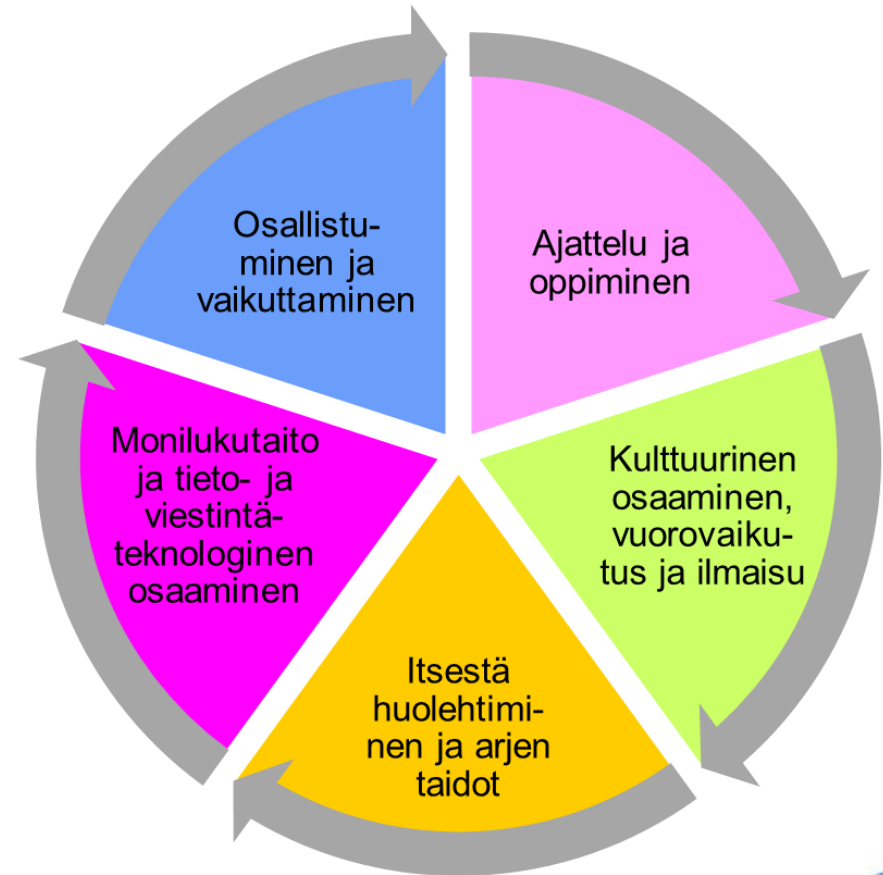
Pedagoginen dokumentointi

Arviointi ja kehittäminen

ARVOPERUSTA OPPIMISKÄSITYS

Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa

- Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostama kokonaisuutta
- Siihen kuuluu myös kyky käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla

Kunkin laaja-alaisen osaamisen osa-alueessa määritellään:

- Varhaiskasvatuksen tehtävä
- Miksi kyseistä osaamista tarvitaan
- Mitä osaamisella tarkoitetaan
- Miten tavoitteita voidaan varhaiskasvatuksessa toteuttaa eri toimintamuodoissa

Ajattelu ja oppiminen

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja

MIKSI?

- Perusta muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle
- Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua

MITÄ?

- Taitoa jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä
- Rohkeutta kysyä ja kyseenalaistaa
- Kykyä käyttää mielikuvitusta ja luovuutta erilaisten ratkaisujen keksimisessä
- Sinnikkyyttä ponnistella asioiden eteen

MITEN?

- Annetaan tilaa ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle
- Tarjotaan monipuolisia ja merkityksellisiä kokemuksia, mahdollisuuksia leikkeihin sekä fyysiseen aktiivisuuteen
- Iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia
- Ohjataan lapsia suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan
- Tehdään ajattelua ja oppimista näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin avulla

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan

MIKSI?

- Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa
- Tarvitaan sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja sekä kulttuurista osaamista

MITÄ?

- Taitoa kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä reflektoida omia arvoja ja asenteita
- Taitoa olla vuorovaikutuksessa ja ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa
- Oman ja muiden kulttuurisen ja katsomuksellisen taustan ymmärrystä ja kunnioittamista.

MITEN?

- Tutustutaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin
- Harjoitellaan toisten ihmisten asemaan asettumista sekä ristiriitatilanteiden selvittämistä
- Esim. leikit, ruokailuhetket, juhlat tarjoavat mahdollisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista
- Henkilöstö toimii vuorovaikutuksen mallina

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja

MIKSI?

- Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä

MITÄ?

- Itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä
- Omien tunteiden tunnistamista ja niiden hallintaa
- Vastuullisen elämäntavan oppimista, itsestä ja toisista huolehtimista

MITEN?

- Autetaan lapsia sekä kannustetaan heitä pyytämään apua sitä tarvitessaan
- Harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua.
- Ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan eri ympäristöissä
- Käsitellään yhdessä lasten hyvinvointia edistäviä asioita
- Autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä
- Opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita
- Ohjataan lapsia kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamisen kehittymistä

MIKSI?

- Keskeinen merkitys lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa
- Edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa

Monilukutaito

MITÄ?

- Erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Perustana laaja tekstikäsitys.
- Sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito
- Liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin

MITEN?

- Nimetään asioita ja esineitä yhdessä lasten kanssa
- Innostetaan lapsia tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa ympäristöissä.
- Tarvitaan aikuisen mallia, rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä
- lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen

MITÄ?

- Tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksien ymmärtämistä ja hyödyntämistä arkielämässä
- Taitoa tuottaa sisältöjä itse tai yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa

MITEN?

- Tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin
- Hyödynnetään digitaalista dokumentointia leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa.
- Ohjataan lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

MIKSI?

- Perusta demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle.
- Edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa.

MITÄ?

- Oikeutta tulla kuulluksi ja olla osallisia omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa.
- Lasten arvostavaa kohtaamista, kuulemista ja aloitteisiin vastaamista
- Minäkuvan, itseluottamuksen sekä sosiaalisten taitojen vahvistumista
- Yhteisten sääntöjen ja sopimusten ymmärtämistä

MITEN?

- Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla kuulluksi ja sekä osallistua ja vaikuttaa
- Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Ajattelu
ja oppiminen

Kulttuurinen osaaminen,
vuorovaikutus ja ilmaisu

Itsestä
huolehtiminen
ja arjen taidot

Monilukutaito ja
tieto- ja viestintätekologinen
osaaminen

Osallistuminen
ja vaikuttaminen

Kasvatus, opetus ja hoito

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta

Opettelen
Koen
Toimin
Osallistun

Leikin
Liikun
Tutkin
Ilmaisen

Lasten kasvuympäristöt

LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET
JA TARPEET

OPPIMISEN ALUEET

Kielten rikas
maailma

Ilmaisun
monet
muodot

Minä ja
meidän
yhteisömme

Tutkin ja
toimin
ympäristössäni

Kasvan,
liikun
ja kehityn

Toimintakulttuuri

Oppimisympäristöt

Työtavat

Yhteistyö

Pedagoginen dokumentointi

Arviointi ja kehittäminen

ARVOPERUSTA

OPPIMISKÄSITYS

Pedagoginen dokumentointi

- Varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä
- Jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta
- Ei ole vain lopputuotos vaan tapa työskennellä yhdessä lasten kanssa
- Mahdollistaa lasten ja vanhempien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen

Pedagoginen dokumentointi

- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia
- Pedagogisen dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään:
 - työtapojen,
 - oppimisympäristöjen,
 - toiminnan tavoitteiden,
 - menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Ajattelu
ja oppiminen

Kulttuurinen osaaminen,
vuorovaikutus ja ilmaisu

Itsestä
huolehtiminen
ja arjen taidot

Monilukutaito ja
tieto- ja viestintätekologinen
osaaminen

Osallistuminen
ja vaikuttaminen

Kasvatus, opetus ja hoito

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta

Opettelen
Koen
Toimin
Osallistun

Leikin
Liikun
Tutkin
Ilmaisen

Lasten kasvuympäristöt

LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET
JA TARPEET

Kielten rikas
maailma

Ilmaisun
monet
muodot

Minä ja
meidän
yhteisömme

Tutkin ja
toimin
ympäristössäni

Kasvan,
liikun
ja kehityn

OPPIMISEN ALUEET

Toimintakulttuuri

Oppimisympäristöt

Työtavat

Yhteistyö

Pedagoginen dokumentointi

Arviointi ja kehittäminen

ARVOPERUSTA OPPIMISKÄSITYS

Monipuoliset työtavat

- Lähtökohtana lasten ikä, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet
- Lapset mukana työtapojen suunnittelussa ja valinnassa
- Mahdollistavat lasten aktiivisen toimijuuden ja osallistumisen
- Tarjotaan mahdollisuuksia kokeilla ja harjoitella erilaisia työtapoja eri kokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti
- Rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä pääättelemään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.
- Toiminnallisia ja luovuutta edistäviä työtapoja ovat mm.
 1. lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki
 2. tutkiminen
 3. liikkuminen
 4. taiteellinen kokeminen ja ilmaisu

Leikki keskiöön

- Lapselle leikillä on arvo itsessään; ILO, MIELIHYVÄ, RIEMU, YHTEISÖLLISYYS
- Leikki on lasten tapa jäsentää ja tutkia maailmaa sekä muodostaa merkityksiä kokemuksistaan
- Leikin kautta lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa
- Leikissä mahdollistuu lasten toimijuus → lapsi voi vaikuttaa tapahtumien kulkuun
- **Henkilöstön rooli leikin ohjaamisessa tärkeä**

Pohdittavaksi: Miten leikki näkyy Vasussa?

Arvoperusta

- Miten lapsen oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan näyttäytyy? Entä leikin itseisarvo lapselle?

Toimintakulttuuri

- työyhteisön käytänteet esim. leikin arvostus. Keskeytetäänkö leikit muiden ”tärkeämpien” asioiden takia? Saako leikkivää lasta tai aikuista häiritä?

Oppimisympäristöt

- leikkiympäristöjen kehittäminen yhdessä lasten kanssa. Saavatko leikit levittäytyä eri tiloihin?

Leikki työtapana

- Mitä tarkoittaa alle 3-vuotiailla? Mitä on eheytetty opetus, jossa yhdistyy draama, liikkuminen, sadut, leikkimaailmat, projektit...

Sukupuolisensitiivisyys ja lasten eri kulttuuritaustat

- Miten huomioidaan esim oppimisympäristöissä tai lasten leikkialoitteisiin vastaamisessa.

Henkilöstön rooli

- Miten turvataan leikin edellytykset? Miten leikin tavoitteellinen ohjaaminen toteutetaan?

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Ajattelu
ja oppiminen

Kulttuurinen osaaminen,
vuorovaikutus ja ilmaisu

Itsestä
huolehtiminen
ja arjen taidot

Monilukutaito ja
tieto- ja viestintäteknologinen
osaaminen

Osallistuminen
ja vaikuttaminen

Kasvatus, opetus ja hoito

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta

Opettelen

Koen

Toimin

Osallistun

Leikin

Liikun

Tutkin

Ilmaisen

Lasten kasvuympäristöt

LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET
JA TARPEET

OPPIMISEN ALUEET

Kielten rikas
maailma

Ilmaisuuden
monet
muodot

Minä ja
meidän
yhteisömme

Tutkin ja
toimin
ympäristössäni

Kasvan,
liikun
ja kehityn

Toimintakulttuuri

Oppimisympäristöt

Työtavat

Yhteistyö

Pedagoginen dokumentointi

Arviointi ja kehittäminen

ARVOPERUSTA OPPIMISKÄSITYS

Oppimisen alueet

Kielten rikas maailma

- Kielelliset taidot ja valmiudet
- Kielelliset identiteetit

Ilmaisun monet muodot

- Musiikillinen
- Kuvallinen
- Sanallinen
- Kehollinen

Minä ja meidän yhteisömme

- Eettinen ajattelu
- Katsomuskasvatus
- Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus
- Mediakasvatus

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- Matemaattinen ajattelu
- Ympäristökasvatus
- Teknologiakasvatus

Kasvan, liikun ja kehityn

- Liikkuminen
- Ruokakasvatus
- Terveys ja turvallisuus

Oppimisen alueet

- Kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä.
- Ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa.
- Tarjotaan lapsille monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista.
- Eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.
- Eheytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen.
- Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta
- Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

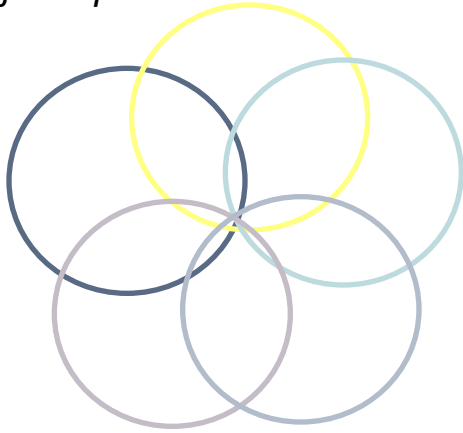
Muuttuva yhteiskunta

Laaja-alainen osaaminen

Tiedon- ja taidonalat

Eheytetty pedagoginen
toiminta

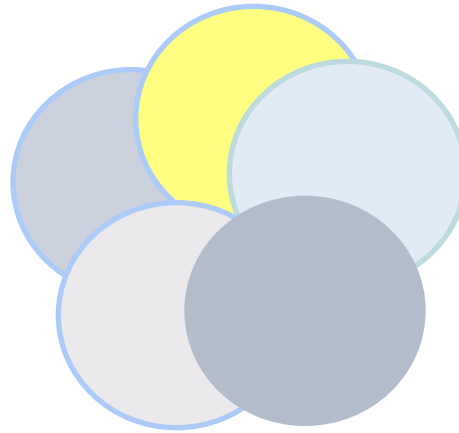
*Lasten kiinnostuksen kohteet
ja tarpeet*

Oppimisen alueet

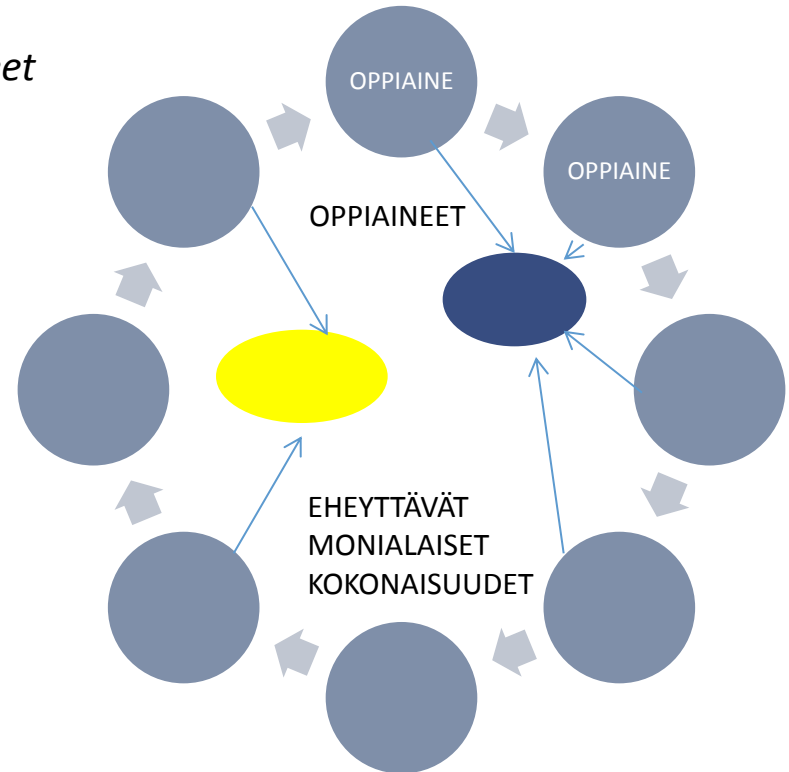
Eheytetty opetus

Lasten kiinnostuksen kohteet

Yhteiset tavoitteet
ESIOPETUS

Oppiaineopetus
Eheyttävä opetus

V A R H A I S K A S V A T U S

P E R U S O P E T U S

OPPIMISEN POLKU

KEHITYS – KASVATUS – OPPIMINEN - HYVINVOINTI

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

- Laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle
- Suunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet
- Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman perustuu lapsen tuntemiseen, kuulemiseen ja havainnointiin
- Lapsen vasu on pedagoginen asiakirja
- Lasta kuvattaessa tulee kuvailla hänen toimintaansa eri tilanteissa ja ympäristöissä sekä tunnistaa myös aikuisen oman toiminnan ja pedagogiikan vaikutus lapsen toimintaan

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

- Lapsen ja huoltajien näkemykset tulee kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan
- Lapsi on otetaan ikätaso huomioiden mukaan varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan ja arvioinnin kaikkiin vaiheisiin
- Henkilöstöllä on vastuu jokaisen lapsen osallistamisesta ja keinojen löytämisestä lapsen mielipiteen tavoittamiseksi
- Tavoitteet asetetaan varhaiskasvatuksen toiminnalle
- Lapsen vasun arviointi kohdistuu lapsen sijaan toiminnan, järjestelyjen ja pedagogiikan arviointiin

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen

- Suunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista päiväkodeissa vastaa henkilö, jolla on lastentarhanopettajan kelpoisuus (Varhaiskasvatusturvalaki 7 a §)
 - *Lastentarhanopettaja on pedagogisessa vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta*
 - *Lapsiryhmässä toimiva henkilöstö yhdessä osallistuu suunnitelman laatimiseen ja arviointiin*
 - *Paikallisella tasolla päätetään kuka käy keskustelut ja kenellä on eniten pedagogista osaamista tähän tehtävään*
- Perhepäivähoidossa suunnitelmaa tehtäessä käytetään lastentarhanopettajan asiantuntijuutta
 - *Esim. perhepäivähoidosta vastaava päiväkodin johtaja tai paikallinen varhaiskasvatusturvalaki vastaavat siitä, että lapsivasut laaditaan ja niiden toteutumista seurataan perusteiden mukaisesti*
 - *Huomioitava myös yksityinen perhepäivähoito valvonnan näkökulmasta*

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen

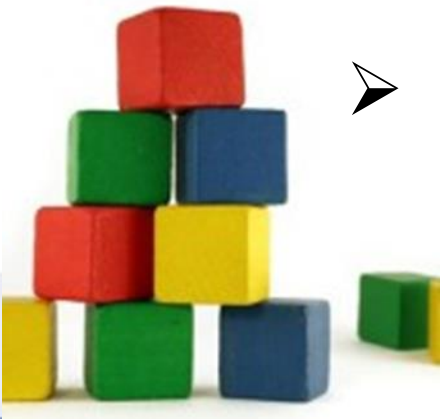
- ◆ Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot

Paikallisesti päätetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman rakenne, sen laatimiseen ja arviointiin liittyvät käytännöt

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

- Lähtökohtana on, että lapsen tulee saada hänen tarvitsemansa tuki.
- Varhaiskasvatus itsessään tukee lapsen kehitystä ja oppimista.
 - Tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa sekä monialainen yhteistyö.
 - Tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kehityksen ja oppimisen tuki – keskeiset periaatteet

- Lähtökohtana lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet.
- Rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista:
 1. pedagogiset
 2. rakenteelliset
 3. hyvinvointia tukevat järjestelyt
- Lapsen tarvitsema tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa ryhmässä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

- Lasta kuvattaessa on tärkeää kuvata lapsen tilannetta monista näkökulmista
- Tuen toteuttaminen eri tilanteissa
 1. oppimisympäristöt (sisällä, ulkona, salissa...)
 2. arjen tilanteet (ruokailu, siirtymät, nukkuminen, ulkoilu...)
 3. ryhmätilanteet (pienryhmä, koko ryhmä, yksin työskentely...)
 4. muiden tekijöiden merkitys lapsen toimintaan (väsymys, tunnetilat...)
- Tavoitteiden toteutumiseksi tulee kirjata pedagogiset tukitoimet, joilla lasta tuetaan

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

- Tuen suunnittelun perustuu lapsen vahvuuksiin ja mieltymyksiin, jotka tulee kuvata suunnitelmassa
- Annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti arjessa ja suunnitelmaa tulee muuttaa lapsen tukemiseksi tarpeen mukaan
- Tavoitteiden saavuttaminen tulee kirjata ja tavoitteita muuttaa uutta tarvetta vastaavaksi

Tiedonsiirto

- Huoltajaa tulee informoida etukäteen mihin heiltä saatuja tietoja käytetään ja missä tilanteissa tietoja siirretään ja miksi
- Lapsen vasussa on kyse henkilökohtaisista tiedoista
→ asiakirjan suojaaminen
- Varhaiskasvatuksen/esiopetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään
- Pääsääntöisesti huoltajan suostumus tiedonsiirtoon paitsi, kun kyseessä on lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus lastensuojelulle tai poliisille

Varhaiskasvatusta koskevat yleislait, julkisuuslaki (621/1999) ja henkilötietolaki (523/1999)
Sovelletaan lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

Arviointi varhaiskasvatuksessa

<i>Lakisääteinen arviointi</i>		<i>Lakisääteinen arviointi</i>	
KANSALLINEN TASO	Kansallinen arviointi ja seuranta (mm. Karvi, Oph)	JÄRJESTÄJÄTASO	Varhaiskasvatuksen järjestämisen, toiminnan ja laadun arviointi
		YKSIKKÖTASO	Pedagogisen toiminnan arviointi
		YKSILÖTASO	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen arviointi
<i>Vasuun liittyvä arviointi</i>			
Asiakirjan arviointi, prosessin arviointi ja tavoitteiden toteutumisen arviointi Osallisuus ja vaikuttaminen			